

מפגש מס' 30

דף למנחה

ספר שמואל א', ט'-י"ג

תוכן הפרקים שנלמדו השבוע

פרק ט - הצגת שאול והמפגש עם שמואל

פרק י - משיחת והמלכת שאול

פרק י"א - המלחמה בנחש העמוני

פרק י"ב - תוכחת שמואל על המלוכה

פרק י"ג - פתיחת מלחמת מכמש

לימוד מעמיק

אתגר המלוכה בישראל

היחידה העוסקת בסיפור המלכות של שאול מתפרשת מבקשת המלוכה בפרק ח', עד לתוכחת שמואל בגלגל בפרק יב. בשיעור זה נעסוק בשאלת הצורך במלוכה בישראל - יתרונות מול חסרונות - ונראה כיצד הם באים לידי ביטוי בפרקים אלו.

חלק א' - דיון עקרוני - האם המלוכה רצויה או לא?

בפרשת שופטים שבספר דברים, בתוך רצף של מצוות על תפקידי ההנהגה בעם - שופטים, כהנים, נביא - מופיעה פרשת המלך:

דברים י"ז, יד-טו: **כִּי תִבְאֶה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ וַיִּשְׁכַּתָּהּ וַיִּשְׁבְּתָהּ בָּהּ וְאָמַרְתָּ אֲשִׁימָה עָלַי מֶלֶךְ כְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתַי. שׁוֹם תִּשָּׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקִּרְבֵּי תְּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נְכָרִי אֲשֶׁר לֹא אָחִיךָ הוּא.**

מן הפסוקים הללו, לא ברור האם התורה מצווה על המלכת מלך ורואה במלך דבר רצוי, או לא. מצד אחד, ניתן להבין כי המלכת המלך מותנית ברצון העם, ופרשת המלך מהווה רק הרשאה א-להית למינוי שכזה (עם המגבלות הרלוונטיות). אך מן הצד השני - הקריאה "שׁוֹם תִּשָּׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ" הנאמרת בנחרצות ובהדגשה, בתוספת ההנחיה "אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ" מאפשרת קריאה הרואה בהמלכת המלך דבר רצוי ומתבקש. שתי הקריאות הללו באות לידי ביטוי במחלוקת הלכתית בין התנאים:

ספרי שם: ואמרת אשימה עלי מלך ככל וגו'. (סנהדרין נב) ר' נהוראי אומר, הפסוק בגנאי ישראל הוא מדבר, שנאמר (שמואל א ח) כי לא אותך מאסו, כי אותי מאסו ממלך עליהם. אמר ר' יהודה, והלא מצוה היא מן התורה לשאול להם מלך, שנאמר שׁוֹם תִּשָּׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אשר יבחר ה' א-להיך בו, ולמה נענשו בימי שמואל? מפני שהקדימו על ידם. ככל הגוים אשר סביבותי. ר' נהוראי אומר, לא בקשו להם מלך אלא להעבידם עבודת כוכבים, שנא' (שמואל א ח) והיינו גם אנחנו ככל הגוים ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמותינו.

שני התנאים מציינים גישות קיצוניות - לדעת ר' יהודה ישנה מצווה להמליך מלך, ואילו לדעת ר' נהוראי הדבר מגונה. אמנם, גם רבי יהודה מודה כי ישנם זמנים מתאימים יותר ופחות, וגם רבי נהוראי חייב מן הצד השני להסביר מדוע בסופו של דבר מאפשרת התורה מינוי מלך, אם מדובר במרידה כה ישירה בה.

נראה שיהיה עלינו לכנס בסופו של דבר את שתי הדעות לכדי אמירה משותפת אחת - ישנו צד שלילי במלך, ממנו יש להיזהר; אך בסופו של דבר ישנו גם צד שיכול להיות חיובי בהמלכת מלך.

שאלה לדיון

מה יכולים להיות הצדדים החיוביים במלוכה, שבזכותם ה' מעוניין (או לפחות מסכים) שישראל ימליכו מלך? ומהם החששות והבעיות שיכולים להיות במלוכה? האם לדעתכם ההתנגדות למלוכה היא מסיבה דתית או אנושית?

על פי רבי נהוראי, ברור כי הבעיה בהמלכת המלך קשורה ליחסים בין העם לה'. מעמדו של המלך בתרבויות השונות הגיע פעמים רבות לרמה של אלהות ממש. בעצם המינוי של אדם לשלוט על העם, ישנה מעין החלפה של השליט העליון הקיים - ה' - והדבר מזכיר במשהו את הכרזתו של ה' בויקרא (כ"ה, נה): "כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדֵי הָאֱלֹהִים - ולא עבדים לעבדים. (על פי בבא מציעא דף י ע"א)

מן הצד השני, טוען רבי יהודה שישנו צורך לאומי בהמלכת מלך, (באותה מידה שיש צורך במחיית עמלק והקמת המקדש). את עניין הצורך הלאומי הזה מפרט ספר החינוך:

ספר החינוך מצוה עא: לפי שאי אפשר לישוב בני אדם מבלי שיעשו אחד מביניהם ראש על האחרים לעשות מצותו ולקיים גזרותיו, מפני שדעות בני אדם חלוקין זה מזה ולא יסכימו כולם לעולם לדעת אחת לעשות דבר מכל הדברים, ומתוך כך יצא מביניהם הביטול והאסיפה בפעולות, ועל כן צריכין לקבל דעת אחד מהם אם טוב ואם רע, למען יצלחו ויעסקו בעסקו של עולם, פעם ימצא בעצתו וחפצו תועלת רב ופעם ההיפך, וכל זה טוב מן המחלוקת שגורם ביטול גמור:

לפי דברי ספר החינוך, יש צורך במלך אשר יקדם את העם במישור הלאומי וינהיגם למטרות שהם רוצים להשיג. צורך זה הוצג במפורש בסיומו של ספר שופטים, שם חוזר המקרא ומדגיש שסיבת מצבו הגרוע של העם קשורה לכך ש- "בְּיָמֵיהֶם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל".

נראה שהמתח בין שתי הדעות הללו משקף שתי פנים שונות בהמלכת המלך: הצורך במלך כשליח העם להוביל מהלכים מדיניים בשםם לעומת הצורך להגדיר את סמכותו כשליט עליון שהעם כפוף לרצונו.

מן הצד האחד, תפקידו של המלך הוא לעזור לעם. כפי שתואר בספר החינוך, העם זקוק לשליח שידאג לצרכים הממשלתיים של האומה, ועל כן הוא ממנה לו מלך. מבחינה זו, המלכות נובעת מצרכיו של העם ומטרתה לפעול בשם העם, כך שבמידה מסוימת היא כפופה לו. פן זה של המלכות נצרך וחיובי, ואינו מאיים על מלכות שמים בפני עצמו.

מן הצד השני, על מנת שתהיה למלך יעילות בתחום הפוליטי והמדיני, עליו להיות בעל הכוח והסמכות לפעול ולהפעיל את העם כרצונו. מסירת הניהול המדיני בידי אדם אחד מחייבת הענקת סמכות וכך הופך המלך למחוקק שמשליט על העם את דרכו. פן זה של המלך, כשולט על העם, הוא המהווה סכנה רוחנית ויכול להיות פסס כתחליף למלכות שמים.

עלינו לראות, אם כן, כיצד שתי פנים אלה באות לידי ביטוי בפרקי המלכת שאול.

חלק ב' - עיון בסיפור בקשת המלך - ביקורת וחששות מהמלוכה

יחידת פרקי המלכת שאול בנויה מחמש סצנות מרכזיות: פרק ח': בקשת המלך; פרק ט' - י', טז: משיחת שאול למלך; פרק י', יח-כ: המלכת שאול על ידי הגורל; פרק י"א: המלחמה בבני עמון; פרק יב: תוכחת שמואל בגלגל.

ניתן לראות כי היחידה הפותחת בבקשת המלך, נחתמת רק בפרק י"ב שם מגיעה תגובתו המלאה של שמואל. נראה שה' מנחה את שמואל לדאוג קודם כל למלך, כרצון העם, ורק לאחר שהמהלך כבר נעשה ואין ממנו חזרה, שמואל מציג את דעתו על המהלך ואת הבעיה האמונית הכרוכה בבקשת המלך. נדון בסיבה לכך בחלק הבא, שם נבחן את הצד החיובי בהמלכת המלך. בשלב זה נדון בעיקר בתוכחתו של שמואל.

כאשר העם פונה לבקש משמואל מלך, הדבר רע בעיניו. נראה כי הוא חש בכך שהבקשה באה מתוך מאיסת הנהגתו, אותה הוא רואה כהנהגה ראויה ונכונה של אדם שכל מעייניו לשרת את הציבור, אינו מבקש את השררה שבה עם התפקיד, אלא מחבר את העם אל מלכו האמיתי - ה'. שמואל מאמין כי הוא, בדרכו, ממלא את הצורך הראשוני בהנהגה - כשליח של העם - בלי שיזדקק גם לשלטון ומרות. בבקשת העם רואה שמואל חיפוש אחר מנהיג יעיל יותר למימוש צרכי העם, ולדעתו אין צורך בשינוי שיטת השלטון לשם כך. לדעת שמואל אין צורך במלוכה כדי לספק את צרכי העם.

גם דעתו של ה' אינה נוחה מן הבקשה, אך מסיבה שונה: בעוד שמואל רואה בעיקר את המאיסה בשיטת הנהגה הקיימת, ה' מדגיש את משמעות השיטה אותה בוחר העם - יצירת שליט אנושי המכפיף אליו את העם וקובע את דרכו. בחירה זו כבר יכולה להיתפש כתחליף למלכותו של ה' ועל כן מהווה סכנה רוחנית.

על מנת להבטיח כי בחירת העם נעשית במודעות מלאה להשלכות של שיטת השלטון אותה הם מבקשים, ה' מנחה את שמואל להתרות בעם על משמעות שלטון המלך ועולו הכבד על העם; אך את הסכנה הרוחנית יציג שמואל רק בסוף התהליך, בפרק י"ב.

כפי שהזכרנו, תוכחתו של שמואל לאחר המלכת שאול בגלגל (פרק י"ב) משלימה את מה שראוי היה להיאמר כבר בתחילה. רק לאחר קביעת ההמלכה באופן מלא, משטח שמואל את הטענות שכנגד בקשת המלך, אתם הוא נוגע בשתי הנקודות העיקריות - המלך כמחליפו של שמואל, או כמחליפו של ה'.

בתחילה פונה שמואל אל העם בשם עצמו ומציג את טענותיו: וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֵל כָּל יִשְׂרָאֵל הִנֵּה שָׁמַעְתִּי בְקִלְכֶם לְכֹל אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לִי וְאֹמְרִיךָ עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ. וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם וְאֲנִי זִקְנָתִי וְשִׁבְתִּי וּבְנֵי הַנֶּסֶם אֲתֶכֶם וְאֲנִי הִתְהַלַּכְתִּי לִפְנֵיכֶם מִנְעָרֵי עַד הַיּוֹם הַזֶּה. הֲנִנִּי עֲנֹ בִּי נָגֵד ה' וְנָגֵד מְשִׁיחוֹ אֵת שׂוֹר מִי לְקַחְתִּי וְחַמּוֹר מִי לְקַחְתִּי וְאֵת מִי עָשָׂקְתִּי אֵת מִי רִצּוֹתִי וּמִיֵּד מִי לְקַחְתִּי כֹפֶר וְאֲעֹלִים עֵינֵי בּוֹ וְאֲשִׁיב לָכֶם (י"ב, א-ג).

שמואל מזכיר את האופן בו שמע לקול העם והכפיף עצמו לרצונו גם כאשר ביקשו מלך, את האופן בו הנהיג את העם מנעוריו ועד עתה בנאמנות, ואת העובדה החשובה שמעולם לא ניצל את שררתו להשתלט על העם. העדות שמעיד שמואל את העם על כך שלא ניצל את מנהיגותו לרעה מציגה התנהלות הפוכה מן ההתראה שהתרה בהם על משפט המלך שימלך, באופן זה מוסיף שמואל להבהיר לעם שבקשת המלך לא באה מתוך צורך אמיתי בשליח הנהגתי לצרכי העם, מאחר ושמואל סיפק הנהגה כזו בעצמו.

על כן, ממשיך שמואל אל עיקר תוכחתו - אם הם לא באו להחליף אותו, מסתבר שהם רוצים להחליף את ה': "וְעַתָּה הִתְיַצְבוּ וְאֲשַׁפְטָה אֶתְכֶם לִפְנֵי ה' אֵת כָּל צִדְקוֹת ה' אֲשֶׁר עָשָׂה אֲתֶכֶם וְאֵת אֲבוֹתֵיכֶם" (ז). ההיסטוריה הישראלית אותה מתאר שמואל מציגה כיצד היה מצבם הביטחוני של העם תלוי אך ורק במצבם הרוחני. הן האויבים הקמים עליהם, והן השופטים המושיעים אותם, נשלחו על ידי ה' והשאירו אותם תלויים בו ובנאמנותם לו על מנת להצליח. (מבט נוסף על דגש זה ראה בדברי [האברבנאל](#))

כעת, מציע שמואל, בראותם כי באות עליהם מלחמות נוספות - כמלחמת נחש העמוני - במקום להמשיך עם התובנה שהמצב הרוחני הוא שקובע את מידת ההצלחה (כפי שקרה במלחמת המצפה, בפרק ז'), הם מבקשים לסמוך על דמות חדשה שתוביל אותם בזירה הפוליטית - המלך. הרצון להסתמך על משהו חיפושי ובכך להחליף את האחריות האישית של העם למצבם הרוחני הקובע את גורלם, ממשיך את הלך הרוח שראינו כבר במלחמת אבן העזר (פרק ד'), עת הביאו את ארון ה' להושיע במערכה במקום לבחון את דרכם. שמואל מציג לעם את משמעות הבקשה הנועזת למנות להם מנהיג שיחליף באחריותו את מחויבות העם לה'. (על כך ראה גם ב**פוסט** [מאת הרב עמיחי שהם](#))

בסופו של דבר, שמואל מבהיר כי למרות כוונת העם, הם לא יוכלו להשתחרר מהאחריות הרוחנית: גם כאשר יש מלך לעם ישראל, עדיין גורלם תלוי במצבם הרוחני ובעבודת ה' שלהם. גם העם וגם המלך אליו הם הכפיפו עצמם, כפופים יחדיו למלכות ה':

"וַעֲתָה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם אֲשֶׁר שָׁאַלְתֶּם וְהִנֵּה נָתַן ה' עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ. אִם תִּירָאוּ אֶת ה' וְעַבַדְתֶּם אֹתוֹ וְשָׁמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ וְלֹא תִמְרוּ אֶת פִּי ה' וְהִיְתָם גַּם אֲתֶם וְגַם הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר מֶלֶךְ עֲלֵיכֶם אַחֲרַי ה' אֱ-לֹהֵיכֶם. וְאִם לֹא תִשְׁמָעוּ בְּקוֹל ה' וּמְרִיתֶם אֶת פִּי ה' וְהִיְתָה יַד ה' בְּכֶם וּבְאַבְרָתֵיכֶם" (יג-טו).

כך מציג שמואל גם את האופציה למלכות שאינה פוגעת לחלוטין במלכות ה'. מלך שיקבל על עצמו להיות כפוף לרצון ה', יוכל להכפיף אליו את העם ולהותיר את הסדר הטוב על כנו. מלכות כזו יכולה לשמר מצד אחד את התועלת הלאומית הבסיסית שבשלטון, ומן הצד השני לתעל את כוחה דווקא להנכיח את שלטונו של ה' מכוחו היא באה. במהלך תקופת המלוכה ניתן להצביע על כמה מלכים כאלה - כדוד, חזקיהו ויאשיהו - שהצליחו לחזק את מחויבות העם לה' במלכותם.

שאלה לדין אקטואלי

בימינו מהווה הממשלה הדמוקרטית תחליף לשלטון המלוכני, ובכך מפחיתה את סמכות השליט על העם. עם זאת, הממשלה והכנסת עדיין מהוות סמכות לאומית, והחלטותיהן משפיעות על חיי הציבוריים של העם. האם נכון להפריד בין תפקידיה הלאומיים של הממשלה לבין מלכות ה' על העם? כיצד לדעתכם צריכה להראות ממשלה שמביאה לידי ביטוי גם את הכפיפות לה' בהחלטותיה?

חלק ג' - עיון בסיפור המלכת שאול - יתרונות המלוכה

ראינו כי בתחילת הדרך (בפרק ח'), לא ה' ולא שמואל מציגים בפני העם את הבעיה המהותית שבבקשתם. על פי תגובת העם לתוכחתו של שמואל בגלגל, ניתן להניח שאם העם היה שומע זאת, הוא היה חוזר בו ונמנע מהמלכת המלך.

נראה כי עד אז היה העם תמים בנוגע לבקשתו, ולא הבין את משמעותה הרוחנית. לאחר ששמואל הציג בפניו את הטענות, הכיר העם בחומרת הבקשה, אך זה נעשה כאשר כבר מאוחר מדי והמלך כבר הומלך. מדוע אם כן, קיים ה' את בקשת העם בלי להציג את משמעותה הבעייתית?

התשובה המתבקשת היא להכיר בכך שישנו צד חיובי בבקשת העם אותו ה' מוכן (ואף מעוניין) לקיים. למרות שמצד עצמה הבקשה אינה במקומה, ישנו צורך במלך. את הצורך הזה במלך ראינו בפרקיו האחרונים של ספר שופטים, כאשר המקרא חזר והדגיש כי 'אין מלך בישראל' ויחס לעובדה זו את הרעות הגדולות של התקופה: עבודת האלילים - המתבטאת באפוד ובתרפים של בית מיכה, ופילוג העם - שהגיע לשיאו במלחמת האחים בעקבות סיפור פלגש בגבעה.

את בעית עבודת האלילים של ספר שופטים תיקן כבר שמואל במצפה, כאשר הביא את ישראל לסמוך על ה' לבדו, לחזור בתשובה ולהיוושע בזכות זה. אך את איחוד העם לא יכול היה שמואל ליצור. וכאן, בין בקשת המלך לתוכחתו של שמואל, מובא לנו סיפורו של שאול הנגיד' משבט בנימין. מביתו הפשוט בגבעה עולה שאול לגדולה כאשר שיא מלכותו מתבטא במלחמה נגד נחש העמוני. אחרי מלחמה זו נקבעת מלכותו וכל העם מסכים לה.

סיפור המלחמה בנחש העמוני טומן בחובו רמזים רבים לסיפור פילגש בגבעה החותם את ספר שופטים, ובהם הוא מדגיש את התיקון והאנטיתזה שנוצרת בו. הסיפור פותח בסכנה הנשקפת לאנשי יבש גלעד - אותה קבוצה שהוכתה עד חורמה על ידי ישראל על שלא באו לעזרתם במלחמה על בנימין: וַיַּעַל נָחֵשׁ הָעַמּוֹנִי וַיַּחֲזֵן עַל יְבִישׁ גִּלְעָד וַיֹּאמְרוּ כָּל אַנְשֵׁי יְבִישׁ אֶל-נָחֵשׁ כְּרַת לָנוּ כְּרַת וְנַעֲבֹדָךְ. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם נָחֵשׁ הָעַמּוֹנִי בְּזֹאת אֶכְרַת לָכֶם בְּנִקּוֹר לָכֶם כָּל עַיִן יִמְיוֹן

וְשָׁמְתִיהָ חֶרֶף עַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו זְקַנֵי יִבְיֵשׁ הָרֶף לָנוּ שִׁבְעַת יָמִים וְנִשְׁלַחָהּ מִלְאָכִים בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וְאִם אֵין מוֹשִׁיעַ אֶתְּנוּ וַיִּצְאָנוּ אֵלָיֶךָ (יא, א-ג)

השיח בין אנשי יבש גלעד לנחש העמוני מציג תמונה עגומה. אנשי יבש החוששים לחייהם, מוכנים להיכנע בפני נחש לפני שניסו אפילו להתנגד או לבקש עזרה. נחש העמוני, שכנראה הכיר את ההיסטוריה המפולגת של ישראל, מתנה את כניעתם בנקירת כל עין ימין "וְשָׁמְתִיהָ חֶרֶף עַל כָּל יִשְׂרָאֵל". אין הוא מתכוון לחרפה על אנשי יבש גלעד בלבד, אלא על כל ישראל. החרפה אליה מתכוון נחש היא כנראה חרפת הפילוג של ישראל, שמסוגלים להפקיר חלק מעמם למלך זר.

אנשי יבש עושים את המתבקש, ומבקשים שבעה ימים על מנת לתת הזדמנות לעם ישראל להנצל מהבושה המיועדת להם ואולי להוכיח אחרת - ולהושיע את יבש. דוקא הגעתם של השליחים לגבעה, אותו מקום בו התמקדה פרשת הפילגש, מביאה לישועה - שאול, המלך הטרי מבנימין, מגיע ושומע על החרפה המיועדת לישראל ואינו מוכן לשתוק. כנגד שנים עשר הנתחים שנשלחו על ידי האיש הלוי בסיפור הפילגש, מנתח גם שאול 12 נתחים מבקרו ומאיים על העם. חרדת הא-להים שנופלת על העם מביאה שוב לאיחוד מלא של הכוחות, אך הפעם סוף-סוף במטרה הראויה - הצלת חלק מהעם מפני אויביהם. (ראה על כך עוד [במאמר של הרב אמנון בזק](#))

לאחר ששמואל בקריאתו בשם ה' מצליח לתקן את חטאי הפסלים והעבודה הזרה, שהיו נפוצים בקרב העם, כפי שבא לידי ביטוי בסיפור פסל מיכה, בא שאול ובהנהגתו המלוכנית מתקן את חטאי הפילוג והשבטיות שבוטאו בסיפור פילגש בגבעה. הניצחון על בני עמון מהווה סמל אחרון לתיקון ספר שופטים והביקורת של פסוקי הסיום שלו - 'ימים ההם אין מלך בישראל'. (על תיקון זה ראה עוד [בפוסט של הרב משה כהן](#))

אם כן, למרות שבקשת המלך טומנת בחובה סכנות לעבודת ה' של העם, בעצם הבקשה טמון רצון חיובי של העם המבקש לשוב ולהתאחד על ידי הנהגה טובה.

סיכום

בשיעור זה עסקנו בפנים השונות של המלוכה, באתגרים, בחששות, וביתרונות. ראינו שיש צורך במלך כדי לאחד את העם ולארגן ולנהל את ענייני המדינה בצורה מסודרת. אך מצד שני, המלך מחזיק בידו כח רב לשלוט בעם, ובכך ישנה סכנה שהמלך והעם יחשבו שהמלך מהווה תחליף להנהגה האלוקית, ובעקבות זאת העם יוריד מעצמו אחריות על מצבו הרוחני. זו הסכנה העיקרית שעליה מתריע שמואל, והוא מבהיר לעם שגם כאשר יש מלך, העם והמלך כפופים לה', ולכן המצב הרוחני ישפיע על המצב המדיני. לבסוף, הבנו שמלך טוב, המבין את כפיפותו לה', ובמקביל דואג לצרכי העם, יכול להוביל את העם לדרגה גבוהה ביותר הן מבחינה רוחנית והן מבחינה לאומית.

להרחבה

[מתן על הפרק: פרקים ז-ח](#)

[מתן על הפרק: פרקים ט-י](#)

[מתן על הפרק: פרקים יא-יב](#)

[שיעור מאת הרב אליעזר קשתיאל: מלכות של חסד](#)

[שיעור מאת הרב שמעון קליין: פרשת המלך - שיעור בדמוקרטיה](#)

[שיעור מאת הרב ישראל רוזן: מלך 'על' העם או מלך 'בידי' העם?](#)

[פוסט מאת הרב אמנון בזק: מלך "להם" או "עליהם"?](#)

הקדמה לקראת השבוע הבא

בשבוע הבא נעסוק בדמותו של שאול, במלכותו ובנפילתו, תוך התמקדות במלחמה בעמלק.